

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nyaars-Ønske i Danske Samfund

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nyaars-Ønske i Danske Samfund", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 12. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1843_740-txt-shoot-idm624.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Mine Herrer!

Det er længe siden, jeg her gav mit Ord i Laget, og det glæder mig inderlig, at derfor toges Tonen dog slet ikke lavere i *Danske Samfund*, og der fattedes hverken Tunger til at udskifte eller Øren til at deltage i det rige Arvegods, vi som *Danske* har tilfælles, Skattene af Sagn og Sange om Nordens Halvguder og Helte "som har den Skæbne, de aldrig skal døe og ei deres Klædning opslide! Ja, det maa glæde mig dobbelt, dels fordi alle de, der var med at saae, fryde sig, naar Agrene grønnes, og dels fordi det slukker Sorgen, der ellers maatte voxer, jo mere jeg seer Natten nærme sig, da jeg ikke kan arbeide, thi jeg havde jo i det mindste spildt mit halve Liv, hvis jeg endnu i Alderdommen skulde findes uundværlig og ved Bortgangen uerstattelig for *Danskheden*. Ja, mit halve Liv har jeg ærlig anvendt til Oplivelse af det *Hjertesprog*, den *Folkesang*, den *Fædernelands-Kiærlighed*, det søde *Minde* og den jævne, muntre og billige *Tankegang*, som Historien lærde mig, har havt et langt meer end tusindaarigt Hjem mellem *Eideren* og *Øresund*, og alle disse Bestræbelser vilde være saa godt som spildte, hvis, naar disse Læber tav, ikke tusinde Tunger udtalde og udsang hvad igrunnen ei var mit, men *Fol14kets*, af hvis Rod jeg randt, og i hvis *Modersmaal* jeg med Modersmælken inddrak de dybe, de yndige og liflige Toner, som indtog mit Øre og mit Hjerte, og som, naar Aanden kom over mig i Skjalde-Timen, gjorde Øiet funklende og Tungen glødende; spildt maatte jeg kalde hele den *Danske Deel* af mit offentlige Liv, dersom det ikke bidrog til, at *Danskheden* kiendelig oplivedes, ei blot hos en enkelt Skjald og Sanger, men hos Høie og Lave, Store og Smaa, hos Folket i det Hele, det i Sammenligning altid saa ømme og elskelige, muntre og mindekiære Folk, der i Tidens Løb havde det store Uheld næsten ganske at glemme sig selv, med alt det Yndige og dybe Deilige, som *Skaberen* gavmild har nedlagt og *Forsynet* kiærlig pleiet i vort ældgamle Fæderneland og Modersmaal!

Jeg veed det godt m. H. at jeg skuffede mig saare, om jeg tænkte, at *Danskheden* var oplivet hos *Folket*, fordi man i dette lille Selskab, ogsaa naar jeg er borte, med Fornøjelse hører og fører Danske Oldsagn og synger Danske Viser, baade gamle og nye; De kan troe, jeg glemmer det aldrig noget Øieblik, at det Brede er tilbage, men jeg betragter disse Møder som, hvad jeg ligefra Begyndelsen ønskede dem kaldt: som en *Prøve*, en *Prøve* i det Smaa paa hvad der lod sig udrette i *Danmark*, naar der aabnedes Leilighed for *Folket* i det Hele til at fornye det gamle Bekiendskab med sig selv og sine forrige Tider, sine Viser og Ordsprog, sine Helte og Bedrifter, sit yndige Modersmaal og sit deilige Fæderneland! Som en *Prøve* og et *Forvarsel* betragtede jeg dette *15lille* Danske Samfund, saaledes betragter jeg det endnu, og har virkelig den Tro, at kan det lykkes og trives, saa det ikke blot besøges en kort Tid af Flyvelyst, ikke blot morer for en enkelt Gang eller naar noget Usædvanligt kommer paa Bane, men vinder varig Yndest og bliver mangan En hardtad saa uundværlig som det daglige Brød; kan det saaledes lykkes midt i *Hovedstaden*, hvor Følelsen for det Folkelige, det Jævne og Hjemlige altid er svagest, og hvor Morskaberne og Adspredelserne er utallige; da vil noget Lignende dobbelt og tidobbelt kunne lykkes rundt omkring i Landet. Tit har jeg nu vel selv været nær ved at mistvivle om *Prøvens* lykkelige Udfald, men Samfundet er dog nu snart blevet *fire* Aar gammelt, og finder ingenlunde mindre men større Deltagelse end i Førstningen, og har netop i denne Vinter, saavidt jeg kan skiønne, lykkelig overstaaet den farligste *Prøve*, Overgangen nemlig fra den *ældre* til den *ynge* Slægt, en Overgang, hvorpaa Menneske-Livet vel i alle sine Skikkelser maa være belavet, og som det maa kunne udholde, naar det skal vinde og vare, men dog en Overgang, der blev mangfoldige Selskabers Død, og mit *Nyaars-Ønske* for dette Samfund er da kun, at hvad der i det gamle Aar er saa vel begyndt, ogsaa i det Ny maa fortsættes, saa hvad der spirer, grønnes, hvad der er i Opvæxt, blomstrer, og hvad der blomstrer, modnes til at bære Frugt, og derved soleklart bevise, at Overgangen lykkedes fra *Efteraar* til *Foraar*, da Resten fulgde af sig selv!

I Henseende til det *store* Danske Samfund, eller *Danmark* i det Hele, maa mit *Nyaars-Øn16ske* derimod nødvendig giælde noget *Splinternyt*, thi vel er der ogsaa for det Hele skeet mærkværdige Ting i det gamle Aar, der ikke spaae *Danskheden* ilde, men der er dog endnu *Intet begyndt*, der kun behøvede at *fortsættes* for virkelig at oplive *Folket*. At saaledes *Dannebrog* blev *Rigets* almindelige, eneste *Banner*, det var et heldigt Varsel, ligesom hvad der lød om Fortid og Fremtid i vor snevre Kreds; men det var dog *kun* et *Varsel*, og vel var det meer hvad der nys skete i det *Slesvigske Folkeraad*, hvor *Dannebrog* virkelig i Aanden plantede sig selv paa *Dannevirke*, men *Banneret alene*, veed vi nok, slaaer Ingen af Marken, saa det plantes kun til Skam og Spot, hvis det ikke følges med Dristighed, værges med Kraft og æres med Daad, og det kan *Dannebrog* i *Aanden*, det kan de *Danskes Modersmaal* umuelig i det Hele, hvis der ikke skeer noget *Splinternyt*, hvorved der tændes baade "Ild og Lys" hos Folket: Ild i Hjertet og Lys i Hjernen, som opløder til dristig at følge *Fædrenes Aand* og oplyser *Folkelivets* dunkle, halvudslettede *Spor*!

Ja m. H. vel har jeg længdes efter at sige Dem mine Tanker om det Mærkværdigste, jeg fandt ved det gamle Aar, men "fra *Chinas Kyst* til *Østersøens Grændser*" skete dog *Intet*, der kunde tilfredstille mig, *Intet*, der, om det end fortsattes i tusinde Aar, kunde oplive og styrke *Danskheden*, saa Den fik et *Gyldenaar*, sine hjertelige Egenskaber, sine Skjaldes Haab og sin daadfulde Oldtid værdigt, og dog er et saadant *Gyldenaar* ikke blot nødvendigt til *Dan17marks* Lykke, men, om jeg seer ret, til hele Menneske-Slægtens Frelse fra det unaturlige, stive, kolde, mørke, døde Væsen, der, kun meer og mindre, hersker endnu allevegne, saavidt Himlen er blaa.

Det er mig saaledes vist nok mærkværdigt og glædeligt, at *Engellændernes* store Vovestykke: Krigen med den *Chinesiske* Verden, er lykkedes langt over Forventning, men jeg glæder mig dog egenlig kun derover, som et godt *Varsel* for den endnu langt vanskeligere Seier over *Chineseriet* midt i *Europa*, ja, desværre, trindt i *Europa*, hvor *Mennesker* almindelig behandles enten som Markens Dyr, eller som døde Ting, der bringes i Orden ved at vendes og dreies, tælles og maales, stemples og stilles paa Rad eller lægges i Lag, og naar jeg seer, at selv *Anglernes* Kæmpeæt paa Øen, som gennem Aarhundreder har vovet og vundet store Slag for Menneske- og Borger-Livet, nu er nærved at indtages af det høitydske Dødbider-Væsen, da spørger jeg sukkende, om dog ikke *Danmark*, der aldrig har deelt Dets Glimmer men dybt følt Dets Plage, har Mod til at redde sit hjertelige *Folkeliv*, og vise Verden, at selv det svageste Liv er dog baade langt nyttigere og sødere end den mest glimrende Død!

Og nu, hvad der skete i *Slesvig*, da *Sønder-Jyden*, eller *Angul Dane-Fostre*, tog Bladet fra Munden, og ei blot bekjendte, midt iblandt *Tydskerne*, at han er *Dansk* endnu, men erklærede, til Trods for sin ubarmhertige *Tydske Skolemester*, at han vil "*blive ved at tale Dansk*," blive ved, 180m Gud vil, at tale *Dansk* til Verdens Ende; da kan De nok vide, jeg fandt det baade *mærkværdigt* og *glædeligt*, og dobbelt glædeligt, fordi *Nørre-Jyden*, eller *Amler Dane-Fostre*, paa Timen lod os høre "det seier A med," lod os høre, han følte, det kom *netop ham* ved, om der maatte *aabenlydt* tales *Dansk* i *Slesvig* eller ikke, kom *netop ham* ved, der, naar *Tydsken* først vandede sine Heste i *Koldingaa*, vidste godt, han standsede ikke der, men gik, om han kunde, lige til *Limfjorden*, ja lige til *Skagen*!

Ja, det var mig tilvisse baade mærkværdigt og glædeligt, thi vel var det høist naturligt, at Fællesskabet fra Arildstid, som udsprang af Hjertet, kronedes af Aanden, straaledede i Heltenes og tonede i Skjaldenes Mangfoldighed, trodsede Tiden, men det *Unaturlige* har, desværre, i et langt Tidsrum udvidet sine Grændser ogsaa hos os, og syndes i *Slesvig* rodfæstet, saa det var en glædelig Overtaskelse at høre det Danske Løsen fra *Sliens* Bredd, og Gienlyden fra hele Danmarks Rige; men det vilde være et sørgeligt Selvbedrag, om vi tænkte, at *det* enten var en *Kiendsgjerning*, som beviste, at *Danskheden* havde reist sig i sin *Kraft*, eller en *Daad*, som kunde give den *Opreisning*; thi det var aabenbar kun en *virkelig Spaadom* om begge Dele, hvis Opfyldelse maa være en *Daad* og *Kiendsgjerning*, der levende beviser, at *Danskheden* ikke, som en elskelig hensovet Dronning, kun har enkelte trofaste Venner, som klage ved Graven og udbrede med deres Taarer en flygtig Rørelse omkring sig, men at *Danskheden*, vor gamle Hjerte-19Dronning, har endnu et *Folk*, som Den levende besjæler, indtager og behersker, et Folk, vel kun lidet, naar Dets Kroppe, kun fattigt, naar Dets Penge tælles, og kun svagt, naar man seer paa den Enkeltes Styrke og Fornuft, men dog det *samme* Folk, der, ved Himlens Bistand, gennem Aartusinder har hævdet sin Selvtændighed, værget Fæderneland og Modersmaal, og, naar Det kom i *Aande*, har baade med Haand og Mund øvet Storværk, som bør kiendes, mindes og prises!

Med det gamle Aars dristige, trøstelige *Spaadom* sammensmeltes da mit brændende *Nyaars-Ønske*, at der nu, uden Ophold, maa gaae Syn for Sagn derom, at Folket, det *Danske Folk*, lever endnu og kiendes ved sin Fortid, kiendes ved sit *Modersmaal*, elsker og ærer det, himmelvidt fra at betragte det, som de slesvig-holstenske *Plattydskere* synes at betragte *deres Eget* og maae da sagtens betragte *Vores*: som et Pluddervælsk, der maa overlades *Pøbelen*, kun brugeligt til at snakke om Vind og Veir, Mad og Drikke, Kiør og Heste, Svin og Møddinger, men ei til at tale *menneskelig* om hvad der rører sig i vort inderste Dyb og svinger sig høit over Stjernerne! Ja, dersom ikke en *folkelig Kiendsgjerning* snart urokkelig beviste *Danskhedens Livs-Kraft*, da havde *Slesvig-Holstenerne* Ret, da var det Danmarks "Svanesang" i Døds-Ugen, der i dette Aarhundrede tonede saa lydt over Marken og over "Bølgen blaa," da var *Folket* dødt og begravet, hvad vi enkelte Faa end kunde sige og synge derom, saa hvis *Skjoldung-Folket* i Øst og Vest ikke har 200opgivet Fædrenes Aand, da maa det nu selv klarlig sætte sit *Modersmaal*, baade Hellig og Søgn, i de *høie Skoler* saavel som i de lave, hos Lærd og Læg, til Tale og Skrift om Alt, baade Himmelsk og Jordisk, høit over *Tydske* og *Latin*, og over alle de *fremmede* Tungemaal, der enten høres eller spørges i Verden! Dette er det *første* Vilkaar for et *Folks* Opreisning og aandelige Selvtændighed, saa, skal det *Danske Folk* nogensinde mere nævnes af sine Venner med Tillid og af sine Fiender med Agtelse, da maa Dets *Tro* paa sit *Modersmaal* vise sig fast og urokkelig, virksom og frugtbar; og kan det dertil bidrage det mindste, da siger jeg gjerne baade mundtlig og skriftlig *Trods*, to Gange *Trods*, baade til *Tydske* og *Latiner*, ja til al Verdens *Sprog* mestere og Sproggrandskere, om de kan nævne noget *Virkeligt* enten i *Menneske-Aandens* Synskreds, eller i *Menneske-Hjertets* Forhold, eller paa *Menneske-Forstandens* Enemærker, hvorom der ikke paa flydende *Dansk* kan i det mindste tales *ligesaa værdig*, *ligesaa høit* og *dybt*, *ligesaa kort* og *fyndig*, *ligesaa skjønt* og *klart*, som paa noget andet levende Sprog under Himlen. Ja, det vidner jeg med Fornøielse, og selv *Tydskerne* skal ikke turde nægte, mit Vidnesbyrd har nogen Vægt, efterat jeg i en heel *Menneske-Alder* har, saa at sige, daglig beviist, ikke blot, at jeg kiender meer end Mange til de *berømteste* Sprog i Nutidens Folke-Kreds, men beviist, at jeg kunde tale og skrive flydende paa *Dansk* om alt *Menneskeligt*, baade indvortes og udvortes, 21hvad jo er soleklart, jeg aldrig kunde gjort, hvis det havde været *umueligt*!

Men vist nok kan *Tydskerne* med Rette spørge mig, hvordan jeg tør haabe, at mit Vidnesbyrd til *Danskens* Ære, og *Kiendsgjerningen*, jeg fremlagde i omfattende Tale og Skrift paa *Modersmaalet*, skal gjælde eller virke mere nu, end de gjaldt og virkede gennem en heel *Menneske-Alder*? Ja, det Spørgsmaal kan *Tydskerne* gjøre mig, og har de gjort mig, og derved maa jeg rødme, da jeg ei kan nægte, at ligefra vor *Høiskole* af lige ned til de *Laveste* udraabes det endnu som det *første* Skridt til Dannelsen at lære "*fremmede*"

Sprog," udraabes "Tydsk og Latin," Eet af To eller Begge tillige, for aldeles uundværlige, hvor der skal findes mindste *Oplysning* og *Dannelse*, saa det er intet Under, at *Høi-Tydskerne* hidtil har betragtet og foragtet vort *Modersmaal*, som en Green af Plat-Tydskens, der ikke kan bære andre Blomster og Frugter, end dem, der plukkes udenlands, især i *Latium* og *Tydskland*, og bindes fast derpaa til at visne. Heller ikke i Aften kan jeg svare andet dertil, end jeg svarede mig selv i mangt et mørkt og mismodigt Øieblik, naar jeg forestillede mig, hvor umueligt det er at reise et *Folk*, der ei vil selv hjælpe til, jeg kan ikke svare andet end hvad der saa tit har trøstet mig og oplivet det synkende Mod: at *Folkets Kiærlighed* til sit *Modersmaal* desuagtet, for hvem, der, som jeg, fra Barnsbeen kiender Folket, er saa umiskiendelig, at *Varslerne* og *Spaadommene* om *Danskhedens* Opreisning og Seier er saa mange og store, 22og at endelig de *Danskes Modersmaal*, jo meer man indelsker sig i det, aabenbarer en Dybde og Dannelighed, Fylde og Skiønhed, som saaledes indtager, fængsler og fryder, at man kan ikke andet end kæmpe til det Yderste for saadant et Tungemaal Liv, Ære og Forklaring, kan ei, saalænge man har det i sin Mund og i sit Hjerte, opgive Haabet om, at Folket vil reise sig for det og med det, saa det endnu skal leve Aar i hundredevis baade paa de Lærdes og de Læges Tunge, og vinde Glands til Bod for sin langvarige, men uforskyldte Trængsel og Vanære! Det kan imidlertid ikke skee, med mindre der snart midt iblandt os reiser sig en "*Dansk Høiskole*," hvor det i *Troen* forudsættes, til det af *Erfaring* kan bevises, at hvilken Trang end nogle *Faa i Forhold* kan have til at lære fremmede Sprog, levende og døde, saa kan der dog tænkes og tales ligesaa godt og klogt om alle menneskelige Ting paa *Dansk*, som paa noget andet Sprog, og at hvem der kan slet ikke andet end *Dansk*, som Tilfældet altid maa være med *Folke-Mængden*, vil, naar han kun bliver dette vort dybe, deilige *Modersmaal* mægtig, sædvanlig blive klogest paa Alt hvad der er ægte *Dansk* og altid tale bedst derom. Derfor er det mit brændende Ønske, at en *Dansk Høiskole* dog endelig i Aar maa grundes, til at blive det levende Baand og det luende Brændpunkt for alle *Danske* Bestræbelser, det *Skovhorn* til Opvækkelse af alt det gode Gamle, der sover paa Marken, og den levende Kilde til *folkelig*, *Dansk Oplysning*, som vi, desværre, aldeles fattes, og vel vil jeg ikke fortvivle, om jeg oplever næste Aar, uden 23at see Ønsket opfyldt, men deels kan jeg dog ikke glemme, at det Aar nærmer sig, som jeg *ikke seer* oprinde, og deels har *Slesvig-Holstenerne* sørget for, vi skal see, det er paa den høie Tid, naar det ei skal blive for silde, saa *Høiskolen* kun bliver en *Bautasteen* paa levende *Danskheds* Grav! Ja, det er visselig paa den høie Tid, at den midt i *Fædernelandet* *husvilde* *Danskhed* faaer et Hjem, hvor Den kan boe og bygge, avle Børn og opelske dem til Folkelivets Fortsættelse fra Slægt til Slægt, til *Grændsernes* tappre Forsvar, og til en gylden Høst efter den *Guld-Sæd*, ikke blot *Rolv Krage*, men utallige ædle *Dannemænd* og *Dannekvinder* udstrøede paa Marken, en *Sæd*, som naar vi kun frede om den, sikkert, ved *Himlens* Velsignelse, vil blive høi, skyde Ax, sætte Kierne og modnes til fælles Gavn og Glæde!

Derfor, Gud give *Danmark* i Aar en *Dansk Høiskole!!!*
